

og Statens Pengehunger. Hvilke mærkelige Transaktioner paa dette Felt har vi ikke været Vidne til under og efter Krigen. Ja, Staterne viser endog Tilbøjelighed til at lade Skat, Inddrivnings- og Kontrolforanstaltninger være Numer et og Produktion og Befolkningernes Forbrug Numer to.

Forf. har naturligvis gjort udførlig Rede for alle de Foranstaltninger, der er blevet foretaget i denne Henseende, saavel om danske Forhold (det pludselig standsede Salg, Opgørelse af Beholdningerne, voldsomme Tillægsafgifter osv.) som om svenske (det Brattske System, Gøteborgsystemet og de uhyre udviklede Forhold, der der kommer frem).

Af den danske Spiritusbeskatnings Historie udelader Forf. iøvrigt et af de mest interessante Afsnit, nemlig det der drejer sig om Spritfabrikationens Monopolisering.

Knud Korst.

PEDER OLSEN: **Det nye System.** Et samfundsøkonomisk For-
slag. Sophus Bechers Forlag, Viborg. 1921.

Man kan lære af Selvtænkere, hvor skævt deres Tankers Veje end drages; de er saa uorthodoxe, men desværre ogsaa saa doktrinære. Men de er som Muldvarpeskud, der viser os, hvor der leves og det gærer i Jordmonnet; blandt de 1000 af stumme, hvoraf Mængden er sammensat, de mange, paa hvis Vegne vi andre tillader os at agere, at styre, at tale, at tænke — i Reglen uden Mandat — er der Individualiteter der selv kæmper Jacobs Kampen for Sandheden, der med utilstrækkelig Viden og utilstrækkelig Træning viser os, hvilket Spild af Aandskraft, Samfundslivet fører med sig, hvorledes der blandt de mange stumme er Mænd, der prøver sig frem, tænker hårdt, ja ofte originalt, — hvert Øjeblik inde i det rigtige, kæmpende mod sig selv, mod deres Begrænsning, Mænd, der med ret Træning vilde passere forbi de mange veltrænede Gennemsnitsfolk, der sidder med Doctorring, og, dybsindigt snøftende,

og Statens Pengehunger. Hvilke mærkelige Transaktioner paa dette Felt har vi ikke været Vidne til under og efter Krigen. Ja, Staterne viser endog Tilbøjelighed til at lade Skat, Inddrivnings- og Kontrolforanstaltninger være Numer et og Produktion og Befolkningernes Forbrug Numer to.

Forf. har naturligvis gjort udførlig Rede for alle de Foranstaltninger, der er blevet foretaget i denne Henseende, saavel om danske Forhold (det pludselig standsede Salg, Opgørelse af Beholdningerne, voldsomme Tillægsafgifter osv.) som om svenske (det Brattske System, Gøteborgsystemet og de uhyre udviklede Forhold, der der kommer frem).

Af den danske Spiritusbeskatnings Historie udelader Forf. iøvrigt et af de mest interessante Afsnit, nemlig det der drejer sig om Spritfabrikationens Monopolisering.

Knud Korst.

PEDER OLSEN: **Det nye System.** Et samfundsøkonomisk For-
slag. Sophus Bechers Forlag, Viborg. 1921.

Man kan lære af Selvtænkere, hvor skævt deres Tankers Veje end drages; de er saa uorthodoxe, men desværre ogsaa saa doktrinære. Men de er som Muldvarpeskud, der viser os, hvor der leves og det gærer i Jordmonnet; blandt de 1000 af stumme, hvoraf Mængden er sammensat, de mange, paa hvis Vegne vi andre tillader os at agere, at styre, at tale, at tænke — i Reglen uden Mandat — er der Individualiteter der selv kæmper Jacobs Kampen for Sandheden, der med utilstrækkelig Viden og utilstrækkelig Træning viser os, hvilket Spild af Aandskraft, Samfundslivet fører med sig, hvorledes der blandt de mange stumme er Mænd, der prøver sig frem, tænker hårdt, ja ofte originalt, — hvert Øjeblik inde i det rigtige, kæmpende mod sig selv, mod deres Begrænsning, Mænd, der med ret Træning vilde passere forbi de mange veltrænede Gennemsnitsfolk, der sidder med Doctorring, og, dybsindigt snøftende,

er Storseglbevarere for de som Sandhed accepterede Fejltagelser, der rummes i Videnskabens allerhelligste.

Peder Olsen er Fotograf — fra før den Tid, hvor Fotografer skulde være Doctores udi Kemi og Optik — og han har siddet i sin Stationsby (Hadsten) og tænkt over, hvor urimeligt vort Samfund er, han har søgt efter de vises Sten, og tror at have funden den; — men det, der interesserer mig, er hvor nær han ofte er ved det rigtige, hvor han forstaar det, der ikke er givet alle Professorer udi Økonomien at se: „Forbruger er den sande Arbejdsgiver, Fabrikanten er kun Driftsherre“; af de Sætninger finder han den Lære, vi professionelle Zionsvægtene opstiller om, at Efterspørgsel som villende Købeevne bestemmer Produktionens Fordeling og Art. Eller en Sætning, der er saa rigtig, saa rigtig, at hvis Staten tager 1 Mill. Kr. fra Borgerne og giver ud paa offentlig Arbejde, saa betyder det, at Borgerne maa standse Arbejde til et lignende Beløb. (Her ser Forf. imidlertid ikke Kredittens Betydning, at Arbejdsløshed i Kriseperiode er Udtryk for Kredittens Sammenfald og at Kredittens Drivrem er gaaet af Produktionsmaskineriets Hjul, og at Staten her virkelig ved at skabe Kreditmidler kan faa Maskineriet i Gang igen). Forf. ser ogsaa Forskellen, det er om Publikum bruger sin Indtægt til at købe Forbrugsgoder eller Kapitalgoder. Om Forholdet mellem By og Land, og Tilvandringen til Byerne siger Forf. meget klogt: „Det er Forbrugernes Valg af Værdier der først og fremmest bevirker Tilstrømning til Byen“. Jo mere vi forøger vor Velstand, des mindre bliver procentvis det Beløb, vi anvender til Landbrugsvarer, og des større Del af Befolkningen anvendes udenfor Landbruget, en Sætning, der med de fornødne Begrænsninger er rigtig.

Medens vort Forbrug af Fødevarer er det relativt givne, er det paa Industrivarer, som det mindre nødvendige, at vor Forbrug svinger, og skiftende Indtægt maa afpasse sig: derfor Krise i Industrien, siger Forf.

Forf. ser klart Kapitalisationen; hvad vi andre kalder

„privat Kapital“, juridisk Kapital, det medium, hvori vi udtrykker vor Adkomst til at faa arbejdsfri Indtægt, kalder Forf. slet og ret for Kapital, der defineres som en Virksomheds Handelsværdi, som denne er baseret paa dens udbyttegivende Egenskab og dette Udbyttes Størrelse; alt, hvad der aarligt giver 4 Kr., har en Handelsværdi af 100 Kr. Paa den lagttagelse bygger Forf. sit Reformsystem. Han deler en Forretnings Profit i to Felter, et under 4 pCt. og et over 4 pCt. De første 4 pCt. svarer til Kapitalisationen: Udtrykket er ikke Betaling for Tingenes Brug, men for Adgangen til at komme i Forbindelse med Kundekredsen, og disse 4 pCt. bør da ikke tilfalde en passiv Kapitalist men selve Forbrugerne. Enhver skal betale 4 pCt af sine investerede Kapitaler til Staten, og maa da have Resten. Forf. overser (ligesom Georgeisten ofte gør det), at naar vi konfiskerer Udbyttet, saa er der slet ingen Handelsværdi, som kan fremkomme. Thi hvem vil give 1000 Kr. for en Forretning, der yder netto 40 Kr., naar han for at drive den skal svare 40 Kr. aarlig til Staten. Ej heller ser Forf. at Kapitalen ikke blot er privat Kapital, men ogsaa vender en Side ud til den reale Teknik ved at være de reelle Goder, der er nødvendige for at holde Produktionen i Gang, og disse Goders Opsparing og deres Vedligeholdelse („waiting“) kræver en Belønning der ligger indenfor de 4 pCt., han vil konfiskere for Staten. Hvad en Forretning giver herudover skal Driftsherren have, men da Monopolet viser sig her, faar Staten det i sin Haand, at byde Forretningen op; lad en Forretning, hvori er investeret 100 000 Kr., give 10 pCt. netto og ikke 4; hvis saa de private ikke byder dens Værdi op, skal Staten staa som eventuel Køber indenfor en Grænse af 250 000 Kr. Som altid i slige Bøger, er Kritikken det bedste, Reformprogrammet svagt og doktrinært. Forf. er paa visse Punkter inde i Tankegangen, han har faaet hos George. Men lad hans Reformprogram være uaccepterlig saa er hans Bog dog fuld af Tanker og rigtige og til Tider originale Slut-

ninger, og naar en ydmyg Presse daglig bøjer sig for at det vulgære Sludder, Erhvervsorganisationsledere paa Generalforsamlinger og uvidende fantasiløse Bankdirektører, der aldrig har haft Tid at tænke over deres egen Forretnings Natur, i deres Aarsberetning serverer om Nationaløkonomi, maa jeg saa bede om den uanseelige Fotograf fra Hadsten: han gør Forsøg paa at tænke.

Dr. L. V. Birck.

Det danske Socialdemokratis Historie fra 1871 til 1921. Festskrift i Anledning af 50 Aars Jubilæet ved E. WIINBLAD og AL-SING ANDERSEN. Kbhvn. 1922. Socialdemokratiets Forlag „Fremad“. I—II. 352 og 365 S.

Et Festskrift er mere bestemt til at forherlige Festens Genstand end til at oplyse ærede Læsere. Dette udelukker dog ikke, at der i de talrige Festskrifter, som jubilerende Banker, Industriselskaber, Landboforeninger o. s. v. har udsendt i de senere Aar, ved Siden af den uundgaaelige Virak, der bringes de ledende Mænd, ogsaa findes mere nærende Substanser, Tal og Fakta af Betydning for den, der sysler med vort Erhvervslivs Historie.

Med al Respekt for vore største Erhvervsforetagender kan det vel nok siges, at det danske Socialdemokrati eller den danske Arbejderbevægelse har været en væsentligere Faktor i det danske Samfunds Udvikling i de sidste 50 Aar end noget af disse. Man gaar derfor til Læsningen af det foreliggende Festskrift med nogen Forventning om, at man ved Siden af den omtalte uundgaaelige Virak og de vel ligeledes uundgaaelige partipolitiske Kraftudtryk tillige skulde kunne finde Hjælp til at anbringe Arbejderbevægelsen paa dens Plads i dansk Historie.

Det skal ogsaa siges, at der er Steder i det nærværende Værk, hvor man kan føle sin Viden beriget. Værket falder i to Dele, af hvilke den første, skrevet af E. Wiinblad, væsentlig fremstiller den almindelige historiske og politiske Udvikling og Socialdemokratiets Indsats deri. Anden Del,